

Krizsa Katalin
Gyöknyelvészeti alapképzés

Az egyfajú emberiség összes nyelve egy közös előemberi protonyelv leszármazottja.

Azokat a nyelveket, amelyek szótári állományának nagy részét hatalmas szóbokrok alkotják, gyöknyelveknek nevezzük. A nagyon stabil (alig változó) gyöknyelvek az emberi nyelvek leginkább épségben maradt fokozatát jelentik a nyelvek ranglistáján.

Ma is vannak még *jól megtartott*, élő gyöknyelvek? Igen. Ismert jelentős gyöknyelvek: a nagyon régi, végleg északra szakadt finnen kívül a magyar, a héber, az arab – továbbá az indiai szanszkrit és dravida. A gyöknyelvekhez közeli állapotú nyelv nagyon sok van, ilyenek például a szláv nyelvek. Holt gyöknyelvek pl. az ugariti, sumér, etruszk. Ezeket azonban csak gyöknyelvszerek tudnák helyesen megfejteni. S miért nem tették meg eddig? Mert ahhoz a gyöknyelvészeten, mint *tudományosan elfogadott* nyelvészeti ágazaton kívül (ami nem elfogadott), anyagi támogatást is kellene kapniuk.

A gyöknyelvészet az emberi nyelvek kialakulását az előemberi kortól származtatja. 2008-ban modellizálták és „megszólaltatták” a neandervölgyi ősember gégejét. Az ebből levont következtetések szolgálnak alapul ahhoz a napjainkban is tapasztalható jelenséghez, hogy az európai ősember (bármely alfaja) még csak zöngétlen mássalhangzókat és "elkapott" á, é, i torokmagánhangzókat volt képes kiejteni.

A gyöknyelvészet elsődleges adatbázisa: a gyöknyelvek mássalhangzói.

A gyöknyelvészet minden nyelv vizsgálatához szükséges volna, de a gyöknyelvek kutatásához nélkülözhetetlen.

A manapság művelt nyelvtudományok nemcsak súlyos, dogmatikus tévedéseik folytán alkalmatlanok a történeti nyelvészetre, hanem főleg amiatt, hogy *vizsgálataikat csak a legutóbbi párezer évre korlátozzák*. S még ennyit se vesznek komolyan. Pl. még a 3-4 ezer éves, precízen kiolvasható és tökéletesen érthető héber Ószövetség *fonetikáját* és *morfológiáját* sem tekintik a nyelvészeti kutatások alapjának.

Ehelyett mondvacsinált nyelvcsaládok "őshazáiról" álmodoznak és a valóban létező hangváltozások liánjait a legutolsó népvándorlási korszak nyelvi dzsungeléből próbálják előhuzigálni. Abból a korszakból, amikor a népek és a nyelvek nem először, hanem már *huszadszor* is össze-vissza keveredtek egymással. Ebből a késői korszakból még akkor sem lehetne kibogozni a nyelvcsaládok fejlődésének irányát, ha legalább annyit meg tudnának állapítani, hogy hol tartózkodtak az akkori nyelvek beszélői.

A mai nyelvészek grafomániás precizitással, homokszemenként írják le a beszédhangok képzési helyét és módját a beszédszervekben. Ezeket gondosan listázzák s kódokat adnak nekik a számítógépben – de minek? Hiszen az eredményeiket kizárólag a legújabb párezer évre vonatkoztatják, amikor már az egész emberiség képes volt kiejteni az összes

beszédhangot. Mert az, hogy ma sem minden nyelv használ minden hangot, már régesrég nem a beszédszervek alkalmatlanságán múlik, hanem csak a megszokáson.

A hangváltozások terjedésének *irányaival* csak attól a kortól volna értelme foglalkozni, amikor az a bizonyos beszédhang megjelent – s persze azt is tudni kellene, hogy hol kezdték használni? Csakhogy még a legutolsó mássalhangzó, a **Z** is megvolt már 5000 évvel ezelőtt.

A gyöknyelvészet felismeri, hogy a beszédhangok *kivétel nélkül* természeti hanghatások utánzásából erednek. Azt állítja, hogy az ős-mássalhangzók az emberi környezetben lejátszódó természeti "filmjelentek" genetikusan kódolt emléknymoi. A nyelv tehát szintén evolúciós termék – így mint az élő szervezet maga. (Megjegyzés: az evolúció darwini felfogása ugyan már meghaladott – helyét egy másféle, a "fraktálos evolúció" fogja felváltani – de az élővilág fejlődését ebben a felfogásban is evolúciós folyamatnak tekintjük.)

A gyöknyelvészet felderíti, hogy az ú.n. "hangváltozások" oka az ősi hangkészlet újabb beszédhangokkal való bővülése, majd ezek földrajzi elterjedése.

A hangváltozások főszereplői, az újabb beszédhangok: b/v, d, f, g, k, s/sz, m, r, z/zs. Az első dolog az hogy felderítsük, hol is jelentek meg az újabb beszédhangok? – tudnillik azok, amelyek már nem tartoznak a több millió éves *őshangzók* közé.

Megjegyzés: bár európai nyelvekben újnak tűnnek, a *c* (= tsz), de főleg a *cs* (= ts) kifejezetten ősi, összetett hangok, s csak a külön betűvel való jelölésük újkori.

A gyöknyelvészet felderíti, hogy az emberi beszéd két fázisban alakult ki: az északi alfaj artikulálatlan beszédét az afrikai Sapienssel való, min. 200.000 év óta folyó keveredés finomította artikulált beszéddé. E genetikai keveredés eredménye a jó beszédképesség átörökítése volt, ami a "jó gége" és a laposabb arcberendezés elterjedését jelentette.

E keveredésnek volt köszönhető a sokféle magánhangzó birtokbavétele és korlátlan használata, amitől az északi mássalhangzó torlódások rendre szétnyíltak. (A mássalhangzók szétnyílása azonban a szláv nyelvekben csak részben ment végbe.) A déli alfaj hozta fel Afrikából a változékony hangpárosokat: a **b/v** -t és a **p/f** -et – s lehetséges, hogy a **k/ch** -t is.

Az indoeurópai nyelvészet kutatásainak párezer éves távlatában azonban mindebből semmit nem lehet megérteni. Okokat és következményeket pedig egyáltalán nem is keresnek.

Az indoeurópai és ezen belül a finnugor nyelvészet – egészében tévút.

A *késői kárpátnyelv*, amelynek „hazája” az afrikai partokig nyúlt le, az utolsó Özönvíz előtt még nagyjából egyetlen nyelv volt. Az utolsó, „az” Özönvíz felszáradása után a Közel-Kelet kereskedelmi és népvándorlási csomóponttá vált. Ez az elkeveredés sem tudta azonban, még a déli kárpátnyelvet sem lényegesen eltorzítani – bizonyíték erre az, hogy a gyökvázak (hasonló jelentéseikkel együtt) nemcsak a magyar, hanem a sémi nyelvekben is mindmáig fennmaradtak.

A „*hivatalos*” nyelvészet *dogmája* az, hogy „a nyelvek folyton változnak”. Ezzel már odáig jutott, hogy ha két nyelv között akár csak ezer éve nem volt területi közelség, akkor a nagyon

hasonló szavaikat VÉLETLEN egyezéseknek képzelem. Ha pedig a nagyon távoli nyelvekben TÖBBEZER ilyen szó is van, amit már semmiképpen nem lehet véletlennek tekinteni – megtagadja az egybevetéseket is (pl. a sokmillió sém nyelvvel). Az indoeurópai nyelvészet nyílt hazugsága: a sém nyelveknek semmiféle kapcsolatuk nincs Európa nyelveivel.

Az Óvilág (Eurázsia) nyelveinek 10 - 12.000 évvel ezelőtti alaprétege már (kb. a sumér nyelv mintájára) többé-kevésbé flektált, egy-, maximum kétszótagú jelentéshordozókból állt. Erre rakódott rá a Közép-Ázsiáig, Szibériáig s onnan Észak-Amerikáig elterjedő, immár ragozó *késői kárpátnyelv* hatása.

S hogyan alakultak ki az előindiai *szanszkrit* és *dravida* ragozó gyöknyelvek? Rájuk mindkét irányból hatottak a nyelvi változások: előbb valószínűleg az ázsiai ragozó nyelveké, s csak később, az Özönvíz után, a Közelkelet sém nyelveinek hatása.

Honnan lehet azt tudni, hogy:

1. a **p** egyike a legősibb beszédhangoknak, amit még az emlősállatok nagy része is használ – de változó párja, az **f** már nem őshang?
2. hogy a **v** is megvolt már az "északi" régiókban, éspedig a mindmáig változékony **o/u/v** triász tagjaként – így a "déli" változó hanggal, a **v/b** -vel egy második **v** hangot kaptunk,
3. hogy a **k** is megvolt a kárpátnyelvben, ezért a **k/ch** változó hang megjelenése egy második **k** -t jelentett (s a székely rovásírásban már mindkét **K** megvan).

Mindezekre, például a héber nyelv hangtanából, már régen rá lehetett volna jönni.

A jól megtartott gyöknyelvek *ősgyökei*, azok genetikusan kódolt értelmeivel együtt, akár százezer éve is változatlanok.

Az emberi beszéd legősibb szavai a tizenvalahány őshangból megszólaltatott indulatszavak és "igeszerűek" voltak. Az őshangok a zöngétlen mássalhangzókon kívül torokmagánhangzók is lehettek. Némely torokhang pedig *zöngés mássalhangzók* (pl. az **n/m, r**) *előhírnöke volt*.

A gyöknyelvészet olyan összehasonlító nyelvtudományi ágazat, amelynek műveléséhez legkevesebb két gyöknyelv alapos ismerete szükséges. A gyöknyelvészet a mondattannal már nem foglalkozik.

A ma használt beszédhangok (az **ö** és **ü** kivételével) *az északi és déli alfaj keveredésének elsődleges gócaiban* már 8 - 10.000 évvel ezelőtt használatban voltak. A Közel-Keletről terjedtek szét a történelmi időkben – de nem minden hang és nem mindenhol – a távolélő populációk nyelvébe.

A GYÖKNYELVÉSZET ALAPJAI

A gyök

A gyök (1 vagy 2 mássalhangzóból álló váz) elvont értelmet hordoz. Gyök például az XT (ahol az X bármilyen magánhangzó), P/FK (ahol a P/F változó hang), RK, SzT, KZ, stb.

A magánhangzóval feltöltött gyök neve: gyökszó. Pl. az XT gyökszavai: át, ét, öt, út, üt. Ha ugyanaz a gyök többféle magánhangzót is felvesz, akkor a gyök „hajlítgatott” – flektált. A gyöknyelvekben hozzávetőlegesen 400 - 450 gyök található, és szinte kivétel nélkül flektáltak.

A gyöknyelv

1. **Felismerése:** gyöknyelv az, amely szókincsének jelentős része értelmileg összefüggő szóbokrokból áll.

Mi a *szóbokor*? Egy példát hozunk fel rá: Az RN **gyök** ran/rán **gyökszavából** képzett szóbokor: ránc, rándul, rándít, randalíroz, rang, ráng, rángat, ránt, rántotta, stb. Bár a ran / rán gyökszó önmagában már nem létezik (rejtett), értelme könnyen belátható: **meg-, felrántás**.

2. **Definíciója:**

A "jól megtartott" gyöknyelvek szókincse a mai napig megőrizte az ősnyelvi szerkezetet. Azokat a nyelveket, amelyek ezt a szerkezetet nagyrészt elvesztették – bár töredékes szóbokrok bennük is fellelhetők – nem nevezzük gyöknyelvnek. *A gyöknyelv definíciója az első, az épségben maradt fokozatot jelenti a nyelvek ranglistáján.* A gyöknyelvekre igen nagy stabilitás jellemző – szókincsük zöme évezredekken keresztül sem változik. Ennek az az oka, hogy egyetlen gyök (alapértelem) megváltozása többszáz fogalom megváltozását rántaná magával – ami a gyöknyelv összeomlását eredményezné.

A gyöknyelvek "leromlására", az emberiség fennállása óta, csak extrém körülmények esetén került sor: katasztrófák, tömeges pusztulás, az életkörülmények drasztikus megváltozása, töredék populációk menekülése esetén. Mi történt ilyenkor?

1. A menekültek olyan új nyelvi környezetbe kerültek, amelyek a fejlődés eltérő szintjén álltak. Például már "hajlítgattak", vagy már ragoztak – de lehet, hogy ellenkezőleg: még csak ősnyelvi szinten voltak.

2. Az új környezetbe érkezőknek egészen más fogalmak lettek fontosak az életben maradáshoz, mint korábban. Pl. a mezopotámiai Özönvíz túlélői az ázsiai lovasnépek, a mediterrán térségében viszont a "tengeri hajósok" közé sodródtak. Kommunikáció nélkül nincs élet: a menekültek a lehető leggyorsabban igyekeztek átvenni az új környezet nyelvét... persze a saját nyelvükkel keverve. S pontosan ez a nyugati "indoeurópai" (abból is elsősorban az ú. n. újlatin nyelvek) története.

A jól megtartott gyöknyelv használója a beszédtanuláskor – a genetikusan beírt, veleszületett gyökrendszer „visszaigazolása“ révén – kompakt világralátást szerez. S ebben az értelemben az egész további életében mentális előnyt élvez. Mire gondolk? A leghétköznapibb találékonyságtól egészen a legsikeresebb: a **magyar, héber** és (az ó- és középkorban) **arab származású** alkotó elmék „aránytalán nagy“ számára.

A drrr (dörög), mrrr (morog), fff (fúj), t't't (ütöget), k't (katt, szétvág), sss (szélfújás, süvít), szszsz (sziszeg), rrr (hörög), zzz (zizeg), khhh (köhög), csss (hallgass!), stb. hangzatok velülnszületett jelentéseket hordoznak. Be fogjuk bizonyítani, hogy a többi, nem ennyire nyilvánvalóan hangutánzó gyökök is genetikusan beírt (ráérzett) jelentéseket idéznek fel, s hogy az emberi nyelvek szóképzése a mássalhangzóvázakon (gyökökön) alapul.

1. tétel: Minden 1 vagy 2 mássalhangzóból áll gyök velülnszületett értelmet, pozitív vagy negatív érzelmeket, végső soron ősi, természeti képet hordoz. A többnyire egyszótagú gyökszavak értelméi nemcsak az adott nyelven belül rokoníthatók egymással, hanem általában a többi gyöknyelvben is.

Az a **nyelvészeti dogma** tehát, hogy az emberi beszéd szavai bármely (a nem gyöknyelvekben is) a genetikusan beírt tudattárunktól függetlenül, a hangok véletlenszerű kombinációjából alakultak volna ki, szintén **tudománytalan**.

Ismerkedjük meg egy kedves, nem túl sok szót képező gyökkel: R-C/Cs

(Göknyelvészet XI. 871-873 oldal.)

Előzetes tudnivalók:

1. A **C(=TS)** és a **Cs(=TSz)**, mindkettő összetett hang, csak külön betűket találtak ki nekik.
2. Az **S** és az **Sz** eleinte nem vált szét két hangra és ez a bizonytalanság ma is több nyelvben megvan, sőt, a genetikánk is őrzi. Vannak „szejpítő” nyelvek, amik a **S**-et **Sz**-nek ejtik (görög, csángó) és fordítva, sejpítő gyerekek-felnőttek, akik viszont az **Sz** helyett mondanak **S**-et.
3. A héberben nincs **Cs** betű. A beszédben ugyan – ha **TS** hang kerül egymás mellé – ott is megjelenik a **Cs**.

A magyar RC gyökszavai: **rác** (nép), **réce**, **rece**, **ruca**. Ismert bővített szava: **racka** (juh).

Az RCS-nek egy gyökszava van: **rács**. Ennek ismert bővített szavai: **raccsol**, **reccsen**, **ricsaj**, **rocska**, **rücskös**.

S most nézzük meg, milyen héber szavak hasonlítanak alakra is, és értelemben is a fentiekre. A feltételünk természetesen az, hogy a héber szavaknak is RC legyen az első két mássalhangzójuk.

A **rácok**. Történelmi ismeretek nélkül, pusztán a héber **rác** = **fut**, **szalad** szó alapján is lehet már tudni, hogy a rácok valahonnan „elfutottak”. (Tessék utána nézni mondjuk a Wikipedián, valóban így volt.)

A **réce** is szalad. És ha **ruca**? Akkor is kacska, de már jól teleette magát: *rucá* = *elégedett*.

rece – *riced* = *ugrándozik*, *racuc* = *széttörögetett*

racka (juh) – *rachán* = *gyilkos* (törszarvú).

A magyar **RCs** szavak következnek:

rács – a héber *r'ciá* = *átfűrés*, *racif* = *összefüggő*

raccsol és **reccsen** – *racuc* = *összetört*, *rozoga*

recseg – *ricpá* = (régies értelem) *parázs*, mai értelem: *padló* (az is recseg)

ricsaj – *ricah* = *öldős*

rocska (belecsorog a tej) – *racuf* = *folyamatos*

rücskös – *rucáf* = *kikövezett*.

A SR és az SzR gyök közös ősi képe: SZŐR

Az SR gyök sustorog, az SzR sziszeg. Több nyelvben is látszik, hogy az S és az Sz hangpáros eleinte nem két hang volt, hanem csak egy. Pl. a finnből, ahol csak az S van még és a héberből, akiknek közös S/Sz betűjük is van. S ezekből az is látszik, hogy az S volt előbb. Tudjuk, hogy a kisgyerekek sejpítenek – a csángók és a görögök viszont szejpítenek.

A magyar **SR** gyök(váz) gyökszavai: **sár, saru, sír, sor, sör, sűrű**.

Héber rokonszavak: **sore** = beáztat (sár, saru), **s'ár** = maradvány (sír/hant/), **surá** = sor, sűrű), **sz'orá** = árpa, **sechár** = sör (sör).

Az **SzR** gyökszavai: **szár, szar, szer, szérű, szór, -szor, szőr, szúr, szűr**.

Héber rokonszavak: **szarúa** = kinyúló (szár), **szár** = eltávozó (szar), **szír** = fazék (szer), **szarúa** = elterül (szérű), **sze'ér** = szétszór (szór, -szor), **sz'ár** = szőr (szőr, szűr), **szír** = tövis (szúr).

Bővített S/Sz-R szó nagyon sok van.

SRV: **sérv, sorvad**.

A héber SRV gyök mit „felel erre”? : *sarvul* = ruhaujj (kiöblösödés: sérv), *sarav* = hőség (sorvad).

SzR-B/V: **szarv, szerv, szarvas, szerb, szerves, szervez, szórvány**.

A héber SzR-B/V: *szarav* = tüske (szerv, szarv, szarvas), *szurbál* = bebugolyált (szerb), *szarúa* = elterül (szerves), *szeráv* = kérlel (szervez), *sze'ér* = szétszór (szórvány).

SRC: **srác, serceg, sercli**

A **sorec** = nyüzsgő (srác) és hemzseg (serceg, sercli).

SzRCs: *szárcsa, szerecsen, szörcsög, szürcsöl.*

A *szaruf* = megégett (szárcsa, szerecsen), *sz'or* = kovász (szörcsög), *sz'orá* = árpa (szürcsöl – sört).

SRD: *serdül.*

Ennek rokonszava a héber *sze'ár* = szőr.

SzRD: *szárad, szerda, szurdok.*

A *szarad* = megmarad (szárad), *széred* = a meghagyott (szerda), *szarud* = bevágott (szurdok).

SRP: *serpenyő.*

Hasonló héber szó a *szeréfa* = égetés.

SzRP: *szerep, szirup.*

A *szar'af* = eszme (szerep), *szraf* = lé, gyanta (szörp).

SRG: *sárga, sereg, seregély, sűrög, sürgős.*

A *sraga* = lámpás(sárga), *szarug* = összekapcsolt(sereg, seregély), *sorec* = nyüzsög, hemzseg (sűrög, sürgős).

SzRG: *szorgos.*

A héber *szérag* = fon (szorgos).

SRJ: *sarj, sarjú, sarjad, sorjáz, surján* (újranövő sarj).

A *sarvit* = vessző (sarj), *saruj* = beáztatott (sarjú, sarjad), *surá* = sorozat (sorjáz), *surján* = tartalékol (surján).

SRK: *sark-sarok, sárkány, serke, sarkall, serkent.*

A *sorek* = fűtül (északi sarki szél), *sarkán* = fűtülő (sárkány), *serec* = féreg (serke, serken), *sriká* = sípolás (sarkall, serkent).

SzRK: *szarka, szórakozik, szürke, szurok.*

A *szarah* = vétkezett (szarka /lop/), *szrak* = hiábavaló (szórakozik), *szrak* = üresség is (szürke), *szaruch* = ragadós (szurok).

SRL: *sarló, sárlik, sarlatán, serleg, sért, sérelem, sirály, siralom, sorol, súrol.*

A *sérás* = kiirt (sarló), *sará* = beáztatta (sárlik), *saárurán* = botrányt okozó (sarlatán), *sirbev* = bekever (serleg), *srérut* = önkény (sért, sérelem), *sirá* = ének (sirály, siralom), *surá* = sorozat (sorol, súrol).

SzRL: *szere, szerelevény, szerelem.*

A *szaruch* = vonszolt (szere, -vény), *szerech* = vonzalom (szerelem).

SRM: *surmó* (elmaradott, buta), *sorompó.*

A *sjarim* = maradvány (surmó), *suron* = sorvezető (sorompó).

SzRM: *származik, szírom, szőrme.*

A *szar'afá* = ága (származik), *sz'irim* = eső (szírom/eső/), *sz'ár* = szörzet (szőrme).

SR-N/Ny: *serény, siránkozik, sörény.*

A *sarach* = páfrány (serény/-en nő/), *sirón* = dalgyűjtemény (siránkozik), *saróni* = bibic (sörény /-kéje van/).

SzR-N/Ny: *szárny, szerény, szerint, szerencse, szirén, sziréna, szorong, szörny, szörnyű, szőrén-szálán.*

A *szaár* = vihar, viharzó (szárny, sziréna), *sze'ár* = szőr (szórán-szálán), *széráv* = vonakodik (szerény), *szerén* = tengely (szerint, szerencse /vezérli/), *szórag* = rácsozott (szorong), *szironit* = szirén (szörnyű), *szaróni* = bibic (szurony/a fején/).

SRR-rel: *sorravesz, surran, surrog.*

A *sarseret* = láncolat (sorra-, surran), *siráim* = selyem (surrog).

SRS: *sáros, sírás, sors, soros.*

A *sórás* = begyökerezett (sáros), *sirá* = ének (sírás), *sarseret* = láncolat (sors, soros).

SzRSz: *szerszám.*

A *szár* = uralja, *szám* = teszi, csinálja (szer-szám).

SRT: *sért, sertés, sörte, sörét, sűrít.*

A *szoret* = karcos (sért), *surá* = sorozat (sörét, sűrít), *sze'ár* = szőr (sörte, sertés).

SzR-T/Ty: *szárit, szeret, szirt, szorít, szortyog, szortíroz, szurtos, szüret.*

A *szérasz* = kiherél (szárit), *m'szirut* = odaadás, hűség (szeret- s a *m'* csak igei előrag), *szirton* = zátony (szirt), *szoret* = szalag (szorít), *sz'or* = kovász (szortyog), *szurtát* = vonalazott (szortíroz), *szerah* = búz (szurtos), *szruká* = szőlő (szüret).

SRZ/Zs: *sarzi, soroz, sorozat.*

A *sarsi* = gyökeres, alapos (sarzi), *surá* = sorozat (soroz, sorozat).

SzRZ: *száraz, szerez, szerzet, szoroz, szőröz.*

A *szaruf* = égett (száraz), *szered* = íróvessző (szerez, szerző), *szaruch* = vonszolt (szerzet), *sze'ér* = szőr (szoroz, szorzat), *sza'ír* = szőrös (szörzet).

KONKLÚZIÓ: a héber nyelv őse is a Kárpát-medencéből ment le a délvidékre. De már nagyon régen.

Krizsa Katalin
2013 november 4.